

O lepoti.

(Spisal dr. Fr. L.)

5. Simetrija in proporcija.

Tudi najpreprostejšemu človeku se vriva misel, da mora delati po trdni meri, ako hoče napraviti kaj lepega. Zato meri pri takem delu z očmi, s prsti, z dlanjo, s pedjo, s komolcem, s sežnjem in kakor sicer more. Pri takem opravi večkrat primerja dele med seboj, in oko mu zre in sega od dela do dela, od kraja do kraja. Da, lepota telesnih bitij ima določene mere, vsekako zato, ker mera kaže jednoto v razliki in razliko v jednoti. Kadar namreč merim, tedaj spoznavam, kako je združen jeden del z drugimi deli in kako so ti združeni s celoto.

Omenili smo in v obče določili splošni zakon harmonije. Posebej pa moramo izpregovoriti še o simetriji in proporciji.¹

Simetrijo, somerje ali somernost imenujemo ono obliko teles, ki se dá z ravno ploskvijo razdeliti v dva skladna dela. V roko vzamemo hruško ali jabolko, pa ju prerežemo

¹ Slovenska sprejeta beseda za simetrijo je somernost, za proporcijo sorazmernost. Obe tujki sta tako udomačeni, da ju ne moremo utajiti ali prezeti. Poleg njiju je pa vendar dobro rabiti tudi domačo besedo. „Simetrija“ je iz grščine: „syn“ = skup, „metron“ = mera; „symmetria“ = jednako-mernost. „Proporcija“ je iz latinščine; „proportio“ pomenja primernost, po enakih delih, isto skoro kar grška „analogia“.

z nožem v dva jednaka dela prav „čez sredo“: ako ju zopet denemo skupaj, vidimo različno oba simetrijska ali somerna dela. Tako bi bilo možno človeka razpoloviti v dva somerna dela, ker je človeško telo zgrajeno tako, da ga je — ako je z očmi obrnjeno naravnost proti nam — prav toliko na desni kakor na levi. Somerno so ustvarjene tudi vse višje živali, somerne so mnoge rudninske oblike, še bolj pa rastlinske, četudi niso vselej popolnoma somerne.

Somernost je zakon za lepoto v telesnih predmetih. Ni sicer somernost tako splošna in neizogibna, da bi brez nje ne bilo telesne lepote, vendar je v večini telesnih oblik nedostatek somernosti nedostatek lepote. Na človeškem telesu je to jako očitno. Tudi vol ni lep brez jednega rogú ali pes brez jednega ušesa; bolj kazi ta nedostatek, kakor če n. pr. žival nima repa. Manj se opaža nedostatek, kjer niso oblike popolnoma sklenjene in določene, kakor n. pr. na drevesih. Neko somerje pa kažejo celó veliki prirodni predmeti: gore, doline, reke, planjave, morje — seveda z jedne, te ali one strani, in to nam povsodi ugaja. Zaradi tega narejamo še navadna in neznatna orodja somerna: omare, stole, mize . . .

Zakaj morajo biti lepa telesa simetrijska ali somerna? Zato, da so jednotna: somer-